

1 Korinthus 2,(9-11)12-16 — Lélektranszplantáció

1. Amit a textusról tudni kell – exegetikai megértés

A tágabb szövegkontextus. 1 Kor 2,12-26 nem önálló szövegegység, hanem egy hosszabb argumentatív gondolatmenet egyik töredéke. A perikópa értelmezésénél kardinális jelentősége van ennek a tágabb szövegkörnyezetnek, amelynek kulcsifejezései visszaköszönnek az aktuális perikópában is. Az a hosszú gondolatfűzér, amelynek egyik láncszeme a 2,12-26, a levél legelején, 1 Kor 1,5-ben kezdődik és a 4. fejezet végéig tart.

- 1,4-9 – mindent tudtok. A korinthusiakhoz írt első levél felvezetőjében, az apostoli levelekre jellemző hálaadó részben a mondanivaló lényegi eleme fogalmazódik meg. Pál konkrétan azért ad hálát, hogy a korinthusiakat Isten Krisztusban megajándékozta minden beszéddel (λόγος *logosz*) és ismerettel (γνῶσις *gnószisz*). Mit jelent ez az első hallásra elvontnak tűnő gondolat? Valószínűleg azt, hogy más gyülekezetekhez viszonyítva a korinthusiaknak bőven volt részük evangéliumi tanításban, az evangélium hirdetői közül többen is megfordultak közöttük (vö. 1 Kor 1,12; 3,22).
- 1,10-16 – a bőséges ismeret belső vizzályhoz vezetett. A következő gondolati egység szerint éppen a beszéd (értsd: a hirdetett evangélium) és a hozzá kapcsolódó ismeretnek ez a bőséges ajándéka volt az, amely a gyülekezeten belül szakadásokhoz vezetett. Ezért arra kéri a korinthusiakat, hogy az egységre törekedve ugyanazt mondják (λέγω *legó*), egyazon értelemmel (νοῦς *nusz*) és véleménynyel (γνώμη *gnómé*) legyenek (1,10).
- 1,17-2,5 – nem emberi bölcsesség. A vizzály alapját képező külső szereplők, tanítók között (Pál, Apollós, Kéfás) az apostol nem mások, hanem a saját evangéliumhirdetésével foglalkozik. Ebben az egységben az alaptéma a páli igehirdetésben megjelenő isteni kinyilatkoztatás alaptermészete, amelyet röviden így tipizál: nem emberi bölcsesség ékes szavai (2,1.4-5), hanem lélek és erő felmutatása (2,4). Az ékesszóláshoz, az emberi bölcs beszédhez (σοφία λόγου *szófiá logu*) képest a kereszt általi megváltásról szóló sajátos keresztyén beszédmód a magasan képzett görög világ számára bolondság (μωρία *móriá*), de a hívőknek

erő (δύναμις *dünámisz*) (1,18).¹ Hogy itt az emberi bölcsesség konkrétan valamire vonatkozik, vagy általánosságban jellemzi a nem keresztyén gondolkodásmódot, az nem egyértelmű,² ám az erő, amelyet azzal szembeállít minden bizonnyal a kereszthalált halt Messiás látszólagos gyengeségében megnyilvánuló isteni cselekvésre utal.

- 2,6-16 – hanem Isteni bölcsesség. Ez a perikópa különösebb gondolati törés nélkül kapcsolódik az előzőhöz. Míg 1,17–2,5-ben inkább a „nem emberi bölcsesség” gondolat volt hangsúlyos, itt a másik oldalról írja le: a keresztről szóló evangélium isteni bölcsesség, „amelyet a tökéletesek között szólunk”.³
- 3,1-3 – testiek vagy lelkiek? Miután az isteni bölcsességet csak a hitben felnőtt, lelki emberek képesek befogadni, Pál megállapítja, hogy a korinthusiak még mindig „kisedek”, akik nem bírják a felnőtteknek szánt szilárd eledelt. Az ezt követő versekben (4,20-ig) ezt a hitbeli erőtlenséget tematizálja.

Az 1 Kor 1–4 két alapvető kulcsszava tehát az „ismeret” (ti. a titkos isteni világterv), illetve az ezt közvetítő „beszéd” (vagyis az evangéliumhirdetés). Az 1 Kor 1,5-ben ezek adják meg az alaphangot, s az aktuális perikópában is pontosan ez a két téma az, amely átítatja az egész szövegegységet.

- 2,12-13 szerint a lélek azért adatott, hogy *megismerjük* (οἶδα *oidá*) azt, amit Isten ajándékozott nekünk, illetve, miután megismertük, *beszélünk* (λαλέω *láleó*) is erről.
- A 13. vers a beszédet tematizálja (emberi beszéd / tanítás vs. isteni tanítás).
- A 14-15. versben pedig a megismerés / felismerés képessége vagy képtelensége a téma.⁴

¹ A beszéd és erő ellentétéhez lásd 1 Kor 4,19-20.

² Apollósról megjegyzi az Újszövetség, hogy ékesszóló, művelt tanító volt (ApCsel 18,24). Pál írányába pedig elhangzik a kritika, hogy „beszéde silány”. A 2 Kor 10,10-ben passzív formában megjelenő ἐξουθενέω *exutheneó* aktív jelentése „megvetni, megutálni”, a passzív part. ennek megfelelően ‘megvetett, utálatos’. Nem kizárt, hogy amikor az 1 Kor 1,28-ban Pál ugyanezt a kifejezést használja az Isten által kiválasztott megvetettekről, akkor konkrétan a gyülekezet tagjai mellett (1,26) önmagára is gondol (1 Kor 15,9; Ef 3,8). Nem kizárt, hogy a gyülekezeten belüli vita és az apostoli reflexió konkrétan az Apollós bölcs beszédéhez képest gyenge páli retorikával is összefüggésben áll. Érdemes megjegyezni, hogy 1 Kor 3,4-5 és 4,6 a Pál vagy Apollós alternatívára szűkíti a tárgyalt tekintély-probléma emberi vonatkozásait.

³ A tökéletes (τέλειος *teleiosz*) itt a gondolkodásában és hitében érett gyülekezetet jelenti, szemben a vizálykodásban inkább a gyermekes gondolkodásmódot tükröző éretlen korinthusiakkal. Lásd 1 Kor 14,20-t, illetve vö. a 2,6 és 3,1kk szövegeit.

⁴ Az utolsó, 16. vers ószövetségi idézete szintén a megismerés témakörével asszociálható, ahhoz kapcsolt illusztráció, ugyanakkor a fő gondolatmenetnek alárendelt egység.

A 2,9-16-ban a két alaptéma, az ismeret és beszéd mellett az új motívumot a *lélek* (πνεῦμα *pneüma*) gondolata hozza. A felvezető ugyan már ezt a gondolatot is elővételezte,⁵ de a téma valójában itt válik az apostoli retorika lényegi részévé. A πνεῦμα *pneüma* „lélek” főnév, illetve annak melléknévi formája („lelki”) nem kevesebb, mint 12 alkalommal jelenik meg a 9-16. versekben!

A perikópa elhatárolása és szerkezete. Fontos hangsúlyozni ugyanakkor, hogy a 2,6-16 retorikai egységen belül a pünkösdi igehirdetéshez alapot szolgáltató lélek (πνεῦμα *pneüma*) gondolatnak alárendelt szerepe van. A 2,6-16 gondolatláncolata röviden így foglalható össze: Istennek van egy titkos bölcs terve, amelyet csak azok képesek megérteni, akiknek azt Isten az ő lelke által kinyilatkoztatta. Ezt a központi gondolatot a 10. vers tartalmazza.⁶ Majd ezt követően, mintegy *mellékvágá-nyon*, magyarázatként indul el a lélekről szóló perikópa, amely alá van rendelve a titok kinyilatkoztatása fő gondolatának. Az 1 Kor 1–2 egyes alegységei közötti szoros összefonódást, ugyanakkor a textus behatárolásának gyakorlati (liturgiális) szempontjait figyelembe véve, a 2,12-16 helyett helyesebbnek tartanám a 2,6-16, vagy tovább szűkítve esetleg a 2,9-16 alaptextusként való kezelését. Így érvényesülhetnek ugyanis azok a kontextuális retorikai szempontok, amelyekről fentebb beszéltem. A perikópa retorikai gondolatszerkezete így vázolható fel:

10	Isten az ő <i>lelke</i> által kinyilatkoztatta nekünk titkos tervét,
11	ugyanis valakinek a titkait igazán csak annak lelke ismeri.
12	Márpedig mi pedig ezt az isteni lelket kaptuk,
	azért, hogy <i>megismerjük</i> mindazt, amit Isten készített nekünk,
13	amit <i>hirdetünk</i> is azt nem emberi, hanem lelki tanításban,
14	amelyet a nem lelki ember nem képes befogadni,
15	a lelki ember viszont befogadja.
15b	Mellékszál: a lelkinak nincs felülbírálati fóruma.
16a	Bizonyíték (Ézs 40:13): Kicsoda értené és tanítaná az Urat?
16b	Márpedig bennünk az Úr (Krisztus) értelme van.

Az apostoli retorika tekintetében annyit még érdemes itt megjegyezni, hogy Pálra jellemző módon az érvelés állandó ellentétekre épül, amelyeket a „nem / hanem”

⁵ Vö. 1 Kor 2,4: „Beszédem és igehirdetésem sem az meggyőző bölcs szavakban állt, hanem *lélek* és erő bizonyításában.”

⁶ Fee, *First Epistle*, 102 a 12. verset tekinti a „fő témának”, bár azt ő is elismeri, hogy a mondatkezdő kötőszó alárendeli ezt a gondolatot a 10a versnek.

(οὐ / ἀλλὰ *u* / *állá*), vagy az „azonban” (δὲ *de*) kötőszavak jelenítenek meg.⁷ A 12-16-ban három nagyobb ellentétpár figyelhető meg:

- 12. vers: Nem a világ lelkét, *hanem* az Istentől való lelket vettük.
- 13. vers: Amit hirdetünk nem ember általi tanítás, *hanem* (Isten) lelke általi tanítás.
- 14-15. vers: A természeti ember nem képes befogadni / felismerni, *de* a lelki ember mindent képes elbírálni.

Versenkénti szövegmagyarázat. A 12-16. versekben az ismeret-tematikát négy ige hozza: az οἶδα *oidá* „(meg)tudni, (meg)ismerni” (12. v.), a γινώσκω *ginoszkó* „megismerni” (16. v.), az ἀνακρίνω *ánákrinó* „mérlegelni, elbírálni, felbecsülni” (háromszor jelenik meg a 14-15. v.), illetve az ez utóbbihoz közel álló, azzal egy tőről fakadó συγκρίνω *sziünkrinó* „magyarázni” (etimológiailag „egymás mellé helyezve mérlegelni”, 13. v.). A megismerés tematikához kapcsolódó beszéd-koncepciót a λόγος *logosz* „beszéd” és διδάκτος *didaktosz* „tanítás” kifejezések jelenítik meg (ez utóbbi kétszer fordul elő).

A πνεῦμα *pneüma* „lélek” főnév, illetve ennek melléknévi formája, amelyek összesen mintegy 12 × (!) jelennek meg ebben a perikópában, egy olyan kontextusban találhatók tehát, ahol a lélek explicite a *megismerés* motívumához kapcsolódik. A szöveg magyarázata szempontjából ez rendkívül lényeges felismerés. A lélek-fogalomról sokféleképpen beszélhetünk a bibliai szövegek alapján, de ebben a szövegben mindenekelőtt a léleknek (πνεῦμα *pneüma*) az értelemmel, a szellemmel, a gondolkodással, a megértéssel (konkrétan a fentebb említett négy igével) való kapcsolata válik hangsúlyossá.

A 12. vers szerint az Istentől vagy Istentől (ἐκ *ek*) való lélek az a célt szolgálja, hogy megismerjük azt, amit Isten adott nekünk. Az isteni lélektől eltérően a „világ lelke” azonos az emberiség lelkével, de akár így is fordíthatnánk, hogy „korszellem”.⁸ Itt Isten és a világ mint két entitás áll szemben egymással. Az apostoli retorika szerint (vö. 11. v.) a lélek az, amely egy lényt (embert vagy Istent) annak legmélyebb rétegéig ismeri.⁹ Az aktuális definícióban a lélek nem más, mint a tudat,

⁷ Vö. Carson, *Cross*, 46. A statisztikai adatokat tekintve pl. az ἀλλὰ „hanem” a jóval terjedelmesebb János evangéliuma után leggyakrabban 1 Kor-ban fordul elő. Az előfordulások számának sorrendjét illetően ezt látjuk: Jn – 102×; 1 Kor – 72×; Róm – 69×; 2 Kor – 68×; Mk – 45× stb.

⁸ A Kr. u. 1. században a görög (πνεῦμα τοῦ) κόσμου (*pneüma tu kosmu*) kifejezésben a kozmosz a héb. חָלוֹם *háólám* megfelelője, amely nem más, mint a mai értelemben vett „kor, emberiség”.

⁹ Az 1 Kor 2,10 itt a βάθος *báthosz* valaminek a „legmélyebb része”, a feneke. Vö. Judit 8,14 (az emberi szív / gondolkodás mélységéről); Róm 11,33 (Isten ismeretének és bölcsességének mélysége); Jel 2,24 (a sátán mélysége).

az öntudat. S az apostol nem kevesebbet állít, mint azt, hogy az isteni lélek átadásával a keresztyén gyülekezet Isten (ön)tudatának részesévé válik. Az adott kontextusban (2,6-16) ez úgy értelmezendő, hogy az a bölcs terv, amely szerint Isten halad, a lélek által a gyülekezet számára is nyilvánvalóvá lesz. A lélek átadása eredményeként Istennek már nincsenek titkai, mert ugyanaz a lélek (tudat) lakik a keresztyén gyülekezetben, amely magában Istenben is.

A 13. versnek az utolsó sorát, „a lelkiekhez lelkieket társítván”, úgy értelmezem, hogy az első „lelkiek” (πνευματικός *pneumatikosz* többes szám) a címzett lelki *emberekre* vonatkozik,¹⁰ a második „lelkiek” (πνευματικός *pneumatikosz*, többes szám, tárgyeset) pedig a beszéd *tartalmára* utal: tehát a lelki értelemben gondolkodó címzetteknek lelki értelmű tanítást közvetít. Ahhoz, hogy az üzenet átmenjen, szükséges egy közös érintkezési felület, egy közös nyelv, egy közös gondolkodási séma. A természet szerinti (ψυχικός *pszüchikosz*) ember ugyanis egyrészt „nem fogadja el” (οὐ δέχεται *u dechetái*) a lelki tartalmat (bolondságnak tekinti), másrészt „nem is képes” (οὐ δύναται *u dünátái*) felismerni és befogadni azt. Lényeges ebben a 14. versben az, hogy elutasítás mögött nemcsak egyszerűen egy szubjektív emberi döntés áll (ami fölött valaki szabadon rendelkezhet), hanem az emberi készség és képesség, amely már túlmutat a szubjektumon.

A természeti és a lelki embert ugyanakkor nem egyszerűen egymás ellentétpárjaként mutatja be. A 15. vers szerint, míg a természeti ember a lelki tartalmat nem képes megítélni, felmérni, felbecsülni (ἀνακρίνω *ánákrinó*), a lelki ember „mindent” (τὰ πάντα *tá pántá*) képes megítélni: azaz a lelkit és a természetit egyaránt.¹¹ Eszerint a lelki embernek van egy többlete: emberi mivoltánál fogva érti az emberi természet nyelvét, de az isteni lélek ajándéka révén érti Isten gondolatait is.

Kérdés, hogy mire utalhat a 15b vers: „amaz pedig senki által sem bíraltatik felül” (értsd: fölötte senki sem ítélkezhet). Ez a mondatrész az előző természeti vs. lelki ember gondolatot egy lépéssel már tovább viszi, s ilyen formában alárendelt üzenetet közvetít. Valószínűnek tartom, hogy itt Pál nem(csak) általában a lelki emberről, hanem specifikusan önmagáról beszél, illetve a Korinthusban őt ért bírálatokra reflektál, amelyre a későbbiekben még többször visszatér.¹²

¹⁰ Szemben a természeti / fizikai emberrel (ἄνθρωπος ψυχικός *ánthroposz pszüchikosz*). Ezt az ellentétet fejezi ki a 14. versben található adverzatív kötőszó, illetve a 14-15. verseken belüli ellentét is. Hasonlóképpen Pop, *Corinthians*, 64; Garland, *1 Corinthians*, 100.

¹¹ Ebben a versben a többes számú semlegesnem általában a „dolgokra” utal, mint a 12. vagy 13. versekben.

¹² Ebbe az irányba mutat mindenekelőtt 1 Kor 4,3, amely ugyanezt az „ítélkezni valaki fölött” (ἀνακρίνω *anakrinó* + ὑπό *hüpo*) szó szerkezetet tartalmazza: „Én pedig a legkevésbé sem törődöm azzal, hogy ti hogyan ítélkeztek felettem (ὑφ’ ὑμῶν ἀνακριθῶ *áf humón anakrithó*) (RÚF).

Értelmezésem szerint az Ézs 40,13-ból vett illusztráció elsősorban specifikusan ennek a 15b versnek az igazolását szolgálja.

Érdemes hangsúlyozni, hogy a szöveg a többes számú formákat preferálja. Nem egyéneket, hanem a gyülekezetet mint közösséget szólítja meg.¹³ Ez a közösségi jelleg a későbbiekben is fontos szerepet játszik. Az 1 Kor 12,13 szerint a korinthusiak egy lélek által egy testté kereszteszteltettek meg. Egyenként csak tagok. A lélek nem a tagokban, hanem a testben van. Az 1 Kor 3,16 szerint a gyülekezet *együtt* Isten temploma. Egyenként csak kövek (vö. 1 Pt 2,5). A lélek nem a kövekben, hanem a templomban lakik. A lélek megnyilvánulásának, megvilágosító ténykedésének ezt a közösségi vonatkozását rendkívül fontosnak tekintem. Isten lelke a közösségben és a közösség érdekében adatik (vö. 1 Kor 12).

Exkurzus

Az 1 Kor 2,16 ószövetségi idézete az Ézs 40,13 görög (és nem héber) verziójából átvett közel szó szerinti, részleges idézet (vö. LXX). Érdekes az, hogy Pál apostol a Róm 11,34-ben hivatkozik ugyanerre az ézsaiási szövegre, egy hasonló kontextusban, ahol Isten rejtélyes cselekvési tervéről beszél. Viszont a két idézet némiképp eltér egymástól.

	Ézs 40,13	Róm 11,33	1 Kor 2,16
[1]	Ki ismerte meg az Úr értelmét,	Ki ismerte meg az Úr értelmét,	Ki ismerte meg az Úr értelmét,
[2]	és ki lett tanácsadójává,	vagy ki lett tanácsadójává?	-
[3]	hogyan oktassa őt?	-	hogyan oktassa őt?

Róm 11,34 csak az ézsaiási szöveg [1] és [2] mondat egységeit idézi, míg 1 Kor 2,16 az [1] és [3] alegységeket. A fentiek értelmében, a 15b versrészlethez kapcsolódóan itt a [3] fragmentum bír illusztrációs jelleggel: mivel bennünk az Úr értelme van, nincs magasabb intelligencia, amely többre taníthatna.

Különösen izgalmasnak tartom ugyanakkor, hogy az idézett Ézs 40,13 szövegében az ógörög verzió a héber רִּיךְ *ruach* „lélek” kifejezést a νοῦς *nusz* „értelem” (és nem a πνεῦμα *pneüma*) görög szóval fordítja, azaz pontosan abban az értelemben,

¹³ Vö. 12. vers: mi, megismerjük, nekünk; 13. vers: szólunk; 16. vers: bennünk. Még az absztraktabb 14-15. versekben is valószínű, hogy nem konkrét egyénekről, hanem általánosságban beszél embertípusokról, közösségekről. A többes szám mögött mindenekelőtt Pál (és szolgatársai) állnak (Pop, *Corinthians*, 61), de a folytatás értelmében ebben a „mi”-ben a gyülekezet is osztozik (tehát nemcsak az evangélium hirdetőiről mondja, hogy Isten lelkét kapták).

ahogy a lélek koncepciót Pál az 1 Kor 2 összefüggésében magyarázza. Nem tartom kizártnak, hogy Pál lélek = értelem szemléletmódjának formálásában, az adott illusztrációs szerepén túlmenően (lásd fentebb), ez az ézsaiási szöveg tágabb értelemben is fontos szerepet játszik.¹⁴

Szintén feltűnő, hogy „az Úr értelme” kifejezést, amely Ézs 40,13 héber szövegében a JHVH lelkére vonatkozott (יהוה רִיחַ *rúach JHVH*), a Septuaginta közvetítésével (νοῦς κυρίου *nusz küriu*) Pál apostol azonosnak tekint a Krisztus értelmével (νοῦς Χριστοῦ *nusz Chrisztu*). Ahogyan azt máshol is látjuk, az ézsaiási idézet annak eredeti kontextusától némiképp eltérően (bár nem azzal ellentétben) használja fel. Eredetileg a szöveg az Úr páratlanságát és terveinek kiismerhetetlenségét hangsúlyozta. Az isteni lélek közlése, átadása által viszont a keresztyén közönség ennek a páratlan isteni ismeretnek a birtokába jutott.

A világgal kapcsolatos titkos tervét Isten a lélek által nyilatkoztatja ki. A hívőkben ugyanaz a lélek lakozik, amely Istenben is. A lélek által Isten az ő önismeretét, öntudatát áthelyezi a keresztyén gyülekezet közösségébe. Az isteni bölcs tervet csak azok látják át (fogják fel) és fogadják el (érteneik egyet, teszik magukévá), akikben Isten lelke van.

2. A perikópa megértése – teológiai összefüggések

A πνεῦμα *pneüma* „lélek”, illetve ennek származékszavai újszövetségi előfordulási helyeit illetően azt látjuk, hogy ez a kifejezés a lélek munkájára koncentráló ApCsel után (70 ×) leggyakrabban az 1 Kor-ban fordul elő (56 ×).¹⁵ Ha a statisztikát a vizsgált bibliai könyv méreteihez arányítjuk, az 1 Kor akkor is a második helyen áll.¹⁶ Az újszövetségi bibliai szövegekben a lélek gondolat különböző módon jelenik meg. ApCsel 1,8 szerint a lélek *erőt* ad azoknak, akik abban részesülnek. János evangéliumából ismerős a *segítő* lélek (παράκλητος *páráklétosz* „segítő, közbenjáró”) koncepció (Jn 14,16.26; 15,26; 16,7). A páli szövegekben a lélek különböző összefüggésekben jön elő. Pl. Pál gyakran épít a test vs. lélek gondolati ellentétre.¹⁷ Amennyiben az 1 Kor 2 kapcsolódásait keressük, akkor azokhoz a szövegekhez kell

¹⁴ Az Ézs 40,13-ból vett idézetnek erre a kettős jelentőségére hivatkozik Carson, *Cross*, 60-61 is. Vö. Fee, *First Epistle*, 117.

¹⁵ Ezt követi továbbá a Róm (37 ×), Lk (36 ×), Jel (25 ×), Jn (24 ×) stb.

¹⁶ Méretarányosan első helyen van Gal (19 ×). Lásd továbbá Ef (17 ×), 1 Pt (10 ×) stb.

¹⁷ Vö. σῶμα *szóma* <> πνεῦμα *pneüma* (1 Kor 5,3; 6,16-17); σὰρξ *szárx* <> πνεῦμα *pneüma* (1 Kor 5,5; 9,11; Kol 2,5).

sorolnunk, amelyekben a lélek és a *gondolkodásmód* asszociációja domborodik ki.¹⁸

Az isteni terv mint titok (arámi ܬܝܬ ܕܪܐܝܬ), az ókeresztyén egyház teológiájára jellemző ún. apokaliptikus szemlélet egyik alapeleme. Találó illusztráció ehhez a Dán 2,18-19, 27-30, 47; 4,6; 5,11. Az Istennel való sajátos kapcsolat és kinyilatkoztatás révén Dániel ismeri az átfogó isteni titkokat, isteni terveket. Hogy lehet ez? A magyarázat az, hogy Dánielben – másoktól eltérően – isteni lélek van. Ahogy Dán 4,6-ben a babiloni Nebukadneccar fogalmaz: „Baltazár, te a jósok legkiválóbbja, [...] tudom, hogy benned a szent istenek *lelke* van, és semmiféle *titok* sem megfeythetetlen előtted [...]”. Pál apostol 1 Kor 2-ben bemutatott látásmódjában a léleknek és a speciális isteni titok-tudásnak az összekapcsolása leginkább ebben az apokaliptikus gondolkodásmódban érhető tetten. Ahogy Dániel az isteni lélek birtokában ismerhette meg a világméretű isteni tervet, úgy ez a terv az Istentől való lelket elnyerő keresztyén közösség számára is hozzáférhetővé válik.¹⁹

A bibliai teológiában a tágabb pneumatológiai kereten túl specifikusan az *illumínáció* kérdésköre az, amely az aktuális perikópához kapcsolódik: Isten lelke felvilágosítja, megnyitja az ember szemét, fülét és szívét (azaz értelmét). Tulajdonképpen innen indít 1 Kor 2,9 sokat vitatott idézete is: „amit szem nem látott, fül nem hallott, sem emberi szív el nem gondolt, azt készítette Isten az őt szeretőknek.” Ez a vers ebben a kontextusban nem az eszkatológikus jövőre vonatkozik és nem a meglepetés-elem miatt hangsúlyos,²⁰ hanem a kinyilatkoztatás miatt (vö. 10. v.): „nekünk viszont Isten kinyilatkoztatta az ő lelke által”. Az Isten (lelke) által megnyitott szem, fül és szív (= értelem) tematika sok bibliai szöveg témája. Az Istenre figyelő belső látás, vagy főként negatív értelemben annak hiánya, leginkább

¹⁸ Érdekesmód egyetlen esetben, 1 Kor 14,14-15-ben az értelem (νοῦς *nusz*) vs. lélek (πνεῦμα *pneüma*) ellentéttel is találkozunk. Ez nem azt jelenti, hogy Pál számára a lélek mégiscsak határozottan elkülöníthető az értelemről. Helyesebben fogalmaznánk, ha azt mondanánk, hogy a lélek nem egyszerűen a tudat, az értelem (νοῦς *nusz*), hanem annál több. Magában foglalja a nem konkretizált ismeretet, tervet, szándékot is. A kettő közötti viszonyt az ószövetségi szív és lélek kapcsolathoz hasonlíthatjuk, amely bizonyos tekintetben átfedő, de mégsem egészen ugyanaz (vö. pl. 2 Móz 35,21; Ezék 36,36). A fenti irányba mutat 1 Kor 14,16, mely szerint az értelem (νοῦς *nusz*) mondott üzenetet az „avatatlan” (ἰδιώτης *idiotész*) is érti, a lelki üzeneteket viszont nem. Ez az ellentét 1 Kor 2,14-re emlékeztet.

¹⁹ Dániel könyve a maga rendjén korábbi forrásokból táplálkozik. Közvetlen bibliai kapcsolat fedezhető fel a József álommagyarázó mantikus képességeiről szóló történetekkel (vö. 1 Móz 41,15, 38), amelyben az isteni akarat megfeytésének készsége és az isteni lélek szorosan összekapcsolódik. Ennek a mantikus bölcsesség-szemléletnek a gyökerei valószínűleg Mezopotámiában keresendők. Lásd továbbá más összefüggésben 2 Móz 31,3; 35,21,31.

²⁰ A kortárs keresztyén hivatkozásban ezt a verset éppen az aktuális szándékával ellenkező értelemben szokták idézni, hogy ti. az, amit Isten készít az övéi számára meglepetés lesz. Vö. Carson, *Cross*, 51.

Ézs 6,9-10-ből ismert, amelynek hihetetlen hatástörténete van (vö. 29,9-11; Jer 5,21; Ezék 12,2; Mt 13,13-15; Mk 4,12; Lk 8,10; Jn 12,40; ApCsel 28,26-27; Róm 11,8). De ide kapcsolható még 2 Kir 6,8-22, illetve a János evangéliumában erős „nézni, de nem látni” gondolkör is, amely az egész evangéliumon végigvonul.²¹ Szintén ide tartozik ennek a kérdésnek ezékieli megvilágítása, ahol a próféta az új szív (azaz: értelem) és lélek ajándékáról beszél (Ezék 11,19; 18,31; 36,26).²² Az 1 Kor 2 többlete ezekhez képest az, hogy itt Isten nemcsak egyszerűen új lelket ad, hanem explicite a saját maga lelkét adja.

A későbbi keresztyén teológusok közül a lélek illuminatív szerepét többen is tematizálják. Az *Institutio* §3.2.34 szövegrészeiben, a hitről, annak természetéről értekező fejezetben, Kálvin így foglalja össze az 1 Kor 2 szövegét is értelmező gondolatait: „Természetünk szerint mi mind vakok vagyunk; ezért az ige is csak akkor tud behatolni elménkbe, ha a Szentlélek, a belső megvilágosító munkájával utat nyit neki.”²³ Annyit talán érdemes itt megjegyezni, hogy míg Kálvin interpretációjában az emberi romlottság oldaláról, prófétai kritikával közelíti meg ezt a kérdést (vö. Ézs 6,9-10), 1 Kor 2-ben erőteljesebben a pozitív szemléletmód érvényesül: Isten megajándékozott minket a lélek által azzal a képességgel, hogy megértsük őt. A kereszthalál általi megváltás Isten cselekedete volt. Ám ezzel még nem ért véget minden. Ahhoz, hogy *felismerjük*, hogy ebben a szokatlan történésben Istennek egy átfogó terve valósul meg, szükség volt a leleplező lélek ajándékára.²⁴ Tehát a pünkösdi az az ünnep, amikor a nagypéntek egyébként tragikus története, Isten furcsa szabadító cselekedete, visszamenőleg érthetővé is válik, a dolgok a helyükre kerülnek.

Az 1 Kor 2,10-16 legalább három ponton kapcsolható kortárs, aktuális egyházi, társadalmi kérdésekhez is. (1) Először kiemelném azt, hogy az egyház sajátosságát, páratlanságát az adja, hogy valami *speciális* tudással, látásmóddal, értelmezési paradigmával rendelkezik. Nem a történelme, nem a hatalma, nem a tekintélye, nem a diakóniai szolgálata az, amely az egyházat egyedivé teszi. Ez a sajátos tudás és látásmód nem a kívülállók előtt kölcsönöz neki valamiféle tekintélyt (sőt!), hanem egy erős belső identitást alakít ki. Az egyház egyedi módon Isten titkainak sáfára, vagy mai nyelven: brókere. Ennél a jellegénél fogva nem tekinthet magára úgy,

²¹ János evangéliumában ez az erős vizuális elem összefüggésben áll a könyv alapteológiájával, amelynek lényege, hogy Isten (látható) *jeleken* keresztül kommunikál a világgal, amelyet viszont kevesen ismernek fel, értenek meg.

²² Lásd még 4 Móz 11 történetét, ahol az Istenhez viszonyítva egyedül hűséges magatartást mutató Mózes lelkéből vesz el Isten és adja azoknak az izraelieknek, akik ilyen lelkiülettel lesznek majd társai a feladathordozásban.

²³ Kálvin, *Institutio*, 1.441.

²⁴ Carson, *Cross*, 52.

mint a világ, a politikum, a társadalom valamely szegmensének egyenrangú partnere. (2) Ugyanakkor nem is kell csodálkoznia, ha a világ csak ennyit lát benne. És abban sem kell reménykedni, hogy ez rendszerszinten valaha is változni fog. Az egyháznak a világgal folytatott társadalmi párbeszédében van egy közös felület, mégpedig a természeti ember. Ami viszont az egyházat pontosan azzá teszi, amivé lennie kell, éppen az a rész, amely túl van ezen a közös érintkezési felületen, s amely a természeti ember számára „bolondság”. A népszerűségi hajszában, a misz-sziói siker paradigmáinak keresése közepette fontos számolni azzal, hogy a többletlátás specifikuma kiváltságos ajándék, ám ugyanakkor folyton elrontja a népszerűségi statisztikákat. Ennek ellenére nem kompromittálható, hacsak létjogosultságunkat nem akarjuk kockáztatni.²⁵ (3) Az egyre bővülő ismeretek megszerzésére korunkban számtalan, bárki számára hozzáférhető mód van. A keresztyén világban egyik erősödő tendencia a *none*-ok, azaz a sehová, legalábbis szervezett közösséghez nem tartozó keresztyének számának növekedése. Ők azok, akik jól megvannak magukban is, tetszés szerint választanak hitbeli információs anyagot, tudnak egyedül is imádkozni, akkor kapcsolnak be egy youtubeos prédikációt, amikor arra éppen kedvük telik. Pál nem az egyének életében képzei el a fenti módon a lélek munkáját. Azt mondja: ez csak „nekünk, bennünk, velünk” valósul meg, azaz a Krisztus testében, a gyülekezetben, az egyházban, a közösségben képzelhető el.

3. Prédikációvázlat

Bizonyára mindenki számára ismerős az a közmondás, hogy „valaki nem látja a fától az erdőt”. Vannak olyan éltelhelyzetek, amikor olyannyira csak egy adott részletkérdésre szűkül le a látóköriünk, hogy képtelenek vagyunk azon felülemelkedni, a megoldáshoz szükséges tágabb kontextusra figyelni, ennek fényében dönteni, viszonyulni, beszélni. A lélektan is ismeri azt az állapotot, amikor egy rendkívüli stresszhelyzetben az emberi gondolkodás annyira beszűkül, hogy valaki egy kívülálló számára elképzelhetetlen döntésig vagy cselekvésig jut. Mert ott, abban a módosult tudatállapotban csak ennyit érzékel a valóságból. Ilyenkor minden külső

²⁵ Érdemes itt Carson révén egy mennonita vezető elgondolkodtató önreflexióját idézi (Cross, 63). „A mennoniták egyik generációja ápolta az evangéliumot, miközben hitt abban, hogy az evangéliumnak a társadalmi és politikai szférára nézve következményei vannak. A következő generáció előfeltételezte az evangéliumot és hangsúlyozta a társadalmi és politikai elköteleződést. A kortárs generáció önmagát a társadalmi és politikai elköteleződéssel azonosítja, miközben az evangéliumot hol még vallja, hol már lemondott róla. Mindenesetre az evangélium már nem a szíve azok hitrendszerének, akik magukat mennonitának nevezik.”

szót személyi sértésként értelmez, s hajlamos arra, hogy a nem hozzá intézett kérdést is magára vonatkoztassa. Annyira benne vagyunk a történetben, hogy lehetetlennek tűnik az, hogy az aktualitáson felül emelkedve lássunk a nagyobb rendszert is, a fa mögött az erdőt. Pedig segítene, ha egy kritikus pontot nem önmagában szemlélnénk, hanem elhelyeznénk azt egy grafikonon, a sok más pontszerű esemény, történés mellett. Mert abban a tekintetben is bizonyára vannak tapasztalataink, hogy ha egy döntésünket kellő higgadtsággal, esetleg a szükséges idői távlatból újragondolunk, azt mondjuk, hogy ezt ma már másként csinálnám, másként döntenék, másként fogalmaznék, másként viszonyulnék. Van amikor még nem késő másként cselekedni, vagy visszatérni egy korábbi döntésre. Kell hozzá bátorság, alázat, de megéri felülemelkedni az egónkon, mert a végeredmény mindenkinek jobb lesz. És van, amikor már késő, mert az a vonat elment, azon már nem lehet változtatni. Mit nem adnék érte, ha egyszer megkaphatnám azt a képességet, hogy mindig felismerjem az alkalmas pillanatot! Ne csak utólag, ne csak a lépcsőházban jusson eszembe, hogy mit kellett volna...

Nos, Pál apostol ilyen értelemben beszél az Isten nagy tervéről is. Az Újszövetség tele van olyan történetekkel, amelyek arról szólnak, hogy a Krisztus keresztfája sokak számára eltakarta az erdőt, vagyis Isten monumentális váltságtervét. Lukács evangéliuma szerint a Jeruzsálem felé közeledő Jézus így sóhajt fel: Jeruzsálem, Jeruzsálem (vagyis: Békeváros)! Bárcsak felismerted volna ma, ami számodra valóban a békességedet jelentené (Lk 19,42). De úgy tűnik, hogy ez a felismerési készség még a Jézushoz fizikailag közel álló tanítványok számára sem volt magától értetődő. Amikor Jézus a tanítványainak kivetíti ezt a nagy isteni grafikont, hogy akkor most neki Jeruzsálembe kell menni, sokat szenvedni, megöletni, de harmadnapon feltámadni, Péter így reagál: „Isten ments, ilyen nem történhet veled!” (Mt 16,21-22). Vagy az emmausiak azt mondták: „Pedig mi reménykedtünk abban, hogy ő lesz az...” A keresztfá eltakarta az erdőt. És amikor Pál apostol elkezdett prédikálni a görögöknek, figyelmesen hallgatták mindaddig, amíg a nagy bölcseket idézte. De amikor eljutott addig, hogy a keresztre feszített Istenfia haláláról úgy beszéljen, mint amely Isten nagy váltságtervének egy mozzanata, kinevették. És ott van az evangéliumban az a történet is, ahol az utolsó nagy ítéletkor az Úr előtt állók ezt mondják: „Uram, mikor láttuk, hogy éheztél, vagy szomjazzál, vagy hogy jövevény voltál, vagy mezítelen, beteg, fogoly, és nem szolgáltunk neked?” Mikor? (Mt 25,44) Nem láttátok, mert még mindig a Heródes palotájában, fényes királyi ruhába öltözött istenfiút kerestétek. Nem láttátok mert a rongyos ruha eltakarta a palástot, mert a legkisebb eltakarta előleket a legnagyobbat. Mit nem adnék érte, ha valahogy megtanulnék túllépni ezen a beszűkült látásmódon!

A mai püünkösdi evangélium éppen erről szól. Arról, hogy hogyan lehet szert tenni ilyen készségre és növekedni abban, hogy egyre világosabban lássunk nagyobb összefüggéseket és ennek ismeretében hozzunk meg döntéseket. Az alapige ehhez kapcsolódó gondolatait három fő mondanivaló köré csoportosítom.

1. A tágabb összefüggések meglátása a lélek ajándéka

Ha most a gyülekezet tagjai között egy gyors felmérést készítenénk, hogy mire gondolunk akkor, amikor azt halljuk, hogy „lélek”, akkor a legtöbben azt valószínűleg inkább az érzelmvilággal, a lelkülettel hoznák kapcsolatba. Ha valakiről azt mondjuk, hogy jólelkű, arra gondolunk, hogy jóindulatú, barátságos, melegszívű ember. Ha valakiről azt mondjuk, hogy lelkesedik, arra gondolunk, hogy egy érzelmileg felfűtött állapotba került. Mégis, ebben az igében a lélek sokkal inkább a gondolkodásmóddal, a szellemi, az értelmi világgal van kapcsolatban. Ilyeneket mond Pál apostol (11. vers), hogy az ember lelke az a (jobb híján mondjuk így:) szubsztancia, amely tudatában van annak, hogy valaki mire gondol, mit akar, mit tervez. A lélek eszerint nem más, mint a tudat, az öntudat. Nos mi lenne, ha ennek fényében a püünkösdi ünnepről úgy kezdenénk el beszélni, mint az az ünnep, amikor a Jeruzsálemben összegyűlt tanítványi csoport, s majd a hirdetett ígére rezonáló többeszes gyülekezet egy másik tudatra ébredt. Az egyház öntudatra ébredésének ünnepe, az egyház felvilágosodása. Hát nem ez történt? Hogy a Péter igehirdetésében említett eseményeket, amelyeket amúgy addig is mindenki ismert (hogy ti. mi történt Jeruzsálemben), a kiáradó isteni lélek hirtelen egy másik, nagyobb összefüggésbe helyezett. Ebben a nagyobb összefüggésben az összegyűlt sokaság egyszerre felismerte az isteni tervszerűséget (az Isten eleve rendelése szerint történt) és ezzel egyidőben – s itt kezdődik a történelmi jelentőségen túl a személyes bevonódás – érzékelni kezdte az ön maga felelősségét is (gonosz kezeitekkel keresztfára feszítve megöltetek) (vö. ApCsel 2,23).

Miről is van itt szó? Pál úgy magyarázza, hogy ahogy az ember dolgait az ember lelke tudja, érti, úgy érti az Isten dolgait Isten lelke. És ez a lélek az, amely nekünk adatott. [*> Lásd Dán 2*] Gondoljunk csak bele, mert elképesztő dolgot állít itt Pál. Azt mondja, hogy Isten lelkének ajándékával együtt a keresztyének az Isten (ön)tudatának részeseivé válnak. Vagy ahogy a 16. vers explicite mondja: „Benünk Krisztus értelme van.” Mondjuk így, mert ezt jelenti: mi úgy gondolkodunk, mint Krisztus! És ebben benne van az, hogy értik az Isten bölcs nagy tervét, amit korábban egyedül csak ő tudott. A püünkösdi lélektranszplantációban nem kevesebb történik, mint tudatátvitel: Isten az ő gondolkodásmódját adja át a keresztyéneknek, hogy értsék, lássák a nagyobb összefüggéseket!

[*Az igehirdetés rendjén ide kapcsolható a 4.1.-ben említett két illusztráció.*]

A pünkösöd az az ünnep, amelynek következtében az egyház Isten fejével, Isten öntudatával, Krisztus értelmével kezd el gondolkodni. Hogyan változtatná meg kapcsolatainkat, értékrendünket, beszédmódunkat, ha az igének ezt az üzenetét magunkévá tennénk?

2. Nem mindenki rendelkezik ezzel a tudattal

A krisztusi (ön)tudat a keresztyén gyülekezet legdrágább ajándéka. Ez az, amitől egyedi, másabb, mint bármi más ezen a világon, bármely szervezet, társaság, közösség. Az egyház értéke nem az, hogy 2000 éves történelme van. Van olyan vallásos közösség, amelynek a történelme ennél sokkal régebbi. De az sem, hogy évszázadokon keresztül az tudás fellegvára volt. Az ókori világban is, ma is vannak olyanok, akik sokkal inkább élén járnak az emberi szellem pallérozásában. És nem azért, mert gondoskodik a rászorulókról, diakóniai tevékenységet folytat, közösségművelő munkát végez. Mindig lesz valaki, aki ezt sokkal profibb módon fogja végezni. A keresztyén egyház egyedi jellegét az adja, amit csak ő tud, amivel csak ő rendelkezik: Bennünk a Krisztus értelme van (1 Kor 2,16).

Pál apostol explicite kimondja azt is, hogy bármennyire igyekeznénk, a természeti ember (gör.: pszichikai ember) és a lelki ember különbözik egymástól. A természeti ember *nem fogadja be* az Isten lelke (értsd: gondolata) szerint való dolgokat, bolondságnak tartja azokat. De *nem is képes* fölismerni azt, mert ahhoz lelki-képpen kellene gondolkodnia, ami neki nincs (14. vers parafrázálva). Sorolhatnánk a tapasztalatainkat, hogy hány olyan beszélgetésben volt részünk, ahol minden jószándék ellenére egyszerűen képtelenek voltunk megértetni másokkal, hogy miért látjuk mi jobbnak egyik vagy másik utat, és miért döntünk úgy, hogy ezen az úton én nem tudok veled elindulni.

[Az igehirdetés rendjén ide kapcsolható a 4.2.-ben említett két illusztráció.]

A korinthusi levélnek az a gondolata, hogy a Krisztus-lelkű követeket a természeti világ „bolondnak” nézi arra ösztönöz, hogy beszélj, hallasd a hangod, mondd el az érveid, beszélj az értékrended valódiságáról, a folyamatban levő nagy tervről. De a levélnek az a gondolata, hogy minden igyekezetünk ellenére is megtapasztalhatjuk azt, hogy „nem képes” befogadni üzenetünket, arra ösztönöz, hogy imádkozz, mert az érv, az apológia itt kevés. Az isteni lélektranszplantáció csak akkor történhet meg, ha megkerül a donor. Az egyházat ezen a ponton két veszély fenyegeti: az arrogancia és a megalkuvás. De mindkettő szembe megy azzal a lelkiüettel, amely őt egyedivé teszi. Valós az a veszély, hogy az isteni tudattal rendelkező egyház tudathasadásos egyházzá lesz.

3. *A lélektranszplantáció és a szellemi érés, növekedés a közösségben valósul meg*
Valószínűleg feltűnt, hogy az igehirdetés rendjén kerültem az igei gondolatok egy-személyes megfogalmazását. Nem véletlenül, hiszen Pál is kerüli. Következétesen többes szám első személyben beszél, hogy ti. „mi, nekünk, bennünk”. Ezt rendkívül hangsúlyos szempontnak tartom. Az egyházi kérdések iránt érzékeny sajtó világ-szerte egyre többet cikkezik arról, hogy ma a *none*-ok világát éljük. Egyre több az olyan önmagát hívőnek tekintő ember van, aki úgy gondolja, hogy jobb sehová nem tartozni,²⁶ nem elköteleződni valamely szervezett egyházi közösség irányába. Ezek azok az emberek, akik úgy gondolják, hogy jól megvannak magukban is, a mindenütt hozzáférhető youtube videók és az élő közvetítésű vagy visszajátszott prédikációk világában akkor és azt néznek és hallgatnak, ami éppen tetszik, ami-kor erre kedvük telik. Csakhogy a Biblia nem arról beszél, hogy az isteni lélekben való részesedés csodája valaha is egyszemélyes történet lett volna! S ahogy egy em-ber szellemi fejlődését egyébként is erősen meghatározzák a társadalmi kapcsola-tai, a Krisztus szellemében való növekedésnek sincs más útja. Ti Isten temploma vagytok – mondja Pál a korinthusi hívők gyülekezetének. Olyanok amilyenek, de Isten temploma. Külön-külön csak kövek. De Isten nem a kövekben lakik, hanem a templomban. Ti együtt Krisztus teste vagytok. Külön-külön csak tagok. De a Krisztus lelke nem a tagokban van, hanem a testben.

„Bennünk a Krisztus értelme, Krisztus gondolkodásmódja van” (16. vers). Jó lenne, ha Pál pünkösti üzenete a tudatunk legmélyéig hatolna. Ez a mi brand-ünk! Ez az, amely belül, a gyülekezet közösségében elképesztő kohéziós erőt biztosít-hat. Ez az, amely kifele páratlan öntudatot adhat nekünk. Ez az, amely révén meg-nyílhat előttünk minden isteni titok. Ez az, amely alázatossá tesz és imádságra in-díthat ott, ahol ez még nem történt meg.

4. Példák, képek, szemelvények

4.1. Az isteni lélek (gondolkodásmód) áttétele az emberbe az orvostudomány vilá-gából vett alábbi két példával is illusztrálható. (1) Számtalan olyan népszerű

²⁶ Innen származik az angol *none* szlengszerű elnevezés, amely a sehová nem tartozó hívőt je-lenti. Néhány kapcsolódó friss publikáció: Eline Kuijper, 'Nieuwe christenen' voelen zich gelo-viger buiten de kerk: 'Zij zijn pioniers'. In: *Nederlands Dagblad* (2022. december 22) <https://www.nd.nl/geloof/geloof/1156310/nieuwe-christenen-voelen-zich-geloviger-buiten-de-kerk>. Gerald Bruins: „Ontkerkelijking zet door: bijna zes op de tien Nederlanders rekent zich niet meer tot religieuze groep”. In: *Nederlands Dagblad* 2022. december 22 (<https://www.nd.nl/geloof/geloof/1156106/embargo-tot-0-00-uurontkerkelijking-zet-door-bijna-zes-op-de-ti>). A holland helyzettel sokat foglalkozott ebből a szempontból Pauline Wese-man (lásd <https://paulineweseman.nl>).

történet kering, miszerint szív vagy más szervi átültetésen átesett emberek a műtét után bizonyos mértékű személyiségi vagy érzelmi változáson mentek keresztül. Pl. valaki, aki a műtét előtt balkezes volt, műtét után elkezdte egyre gyakrabban használni a jobb kezét. Vagy valaki olyan ételeket kedvelt meg, amelyet korábban sohasem fogyasztott. Esetleg megváltozott a családtagjaival való belső érzelmi viszonya. Egy átültetett szerv új tulajdonosánál változások állhatnak be a temperamentumában, illetve korábban ismeretlen emlékek jöhetnek elő. Az orvostudományban egyelőre még erősen vitatják e jelenség valóságát, illetve ennek lehetséges okait. Van olyan teória, hogy ez a sejtmemóriával, esetleg (szívátültetésnél) az intrakardiális neurológiai memóriával áll összefüggésben.²⁷ (2) Egy másik rendkívül izgalmas kutatás keretében tengeri csigákon végeztek el sikeresen memória-átültetést! Egyik tengeri lény memóriáját külső beavatkozással átvitték a másik lényre.²⁸ A tudósok abban reménykednek, hogy ennek a kutatásnak az eredményei a nem túl távoli jövőben a memóriavesztéssel együtt járó Alzheimer-kórban szenvedő betegek számára jelentenek majd kezelési lehetőséget. Ez a két példa az 1 Kor 2,10-12-ben említett lélek-, illetve isteni tudat „transzplantációját” illusztrálja. A lélek átültetésével a keresztyén gyülekezet a „donor” tudatának részesévé válik.

4.2. Az Isten dolgait csak a vele azonos nyelvet beszélők érthetik meg. Ezt egy, a számítástechnika világából és egy telekommunikáció világából vett illusztrációval is szemléltethetjük. (1) Ha két iPhone-nal rendelkező személy információt szeretne megosztani egymással, akkor a két készülék egy saját AirDrop nevű applikáción, protokollon keresztül tud kapcsolódni egymáshoz. Ezen keresztül csak két Apple termék tud kommunikálni egymással. Egy androidos telefon ezt a „nyelvet” nem érti, így nem képes a másikkal kapcsolatba lépni. (2) Hasonló módon illusztrálható ez a gondolat egy tetszőleges telefonszolgáltató és a saját mobilkészülékünk segítségével is. Noha egy város

²⁷ Lásd pl. Mitchell B. Liester 2020-as tanulmányát a *Medical Hypothesis* című szaklapban: „Personality changes following heart transplantation: The role of cellular memory” (<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0306987719307145>). Egy másik kutatás szerint a legtöbb esetben (80%) nem következik be személyiségváltozás a transzplantációt követően. Azoknál az eseteknél, ahol valóban beszélhetünk ilyen személyiségváltozásokat, van aki ezt az új életmódhoz kapcsolódó euforikus lelkiállapottal esetleg az immunszuppresszánsok és más gyógyszerekkel való kezelés megszűnésével hozzák összefüggésbe (15%). De még mindig marad egy kis csoport, ahol a személyiségváltozás említett okokkal való magyarázása nem kielégítő.

²⁸ A 2018-ban végzett kísérlethez lásd Stuart Wolpert összefoglalóját a Kaliforniai Egyetem weboldalán (<https://www.universityofcalifornia.edu/news/biologists-transfer-memory-between-snails>). A szakszerűen dokumentált tanulmányhoz lásd <https://www.eneuro.org/content/5/3/ENEURO.0038-18.2018>.

belül féltucat telekommunikációs cég többezer átjátszóreléje van jelen, a saját telefonunk mégis csak arra az egy szolgáltatóra fog automatikusan ráhangolódni, amely ugyanazt a „nyelvet” beszéli, amelyre a telefont konfigurálták, amelyhez a sim-kártyánk szól. A fizikai felépítését tekintve külsőre lehet két teljesen egyforma készülék, de belsőleg mégis egyik az egyik szolgáltatóhoz, másik a másikhoz kapcsolódik. Valami hasonlót mond 1 Kor 2,14, amikor azt állítja, hogy a természeti ember nem tud ráhangolódni Isten üzenetére. Erre csak az az ember képes, aki ismeri az Istennel való kapcsolat „nyelvezetét”.

5. További szempontok az istentisztelet alakításához

Lekció. ApCsel 2,1-8.14a.22-24.37-39; Dán 2,1-3.10.17-23.26-28.46-47; 2 Kir 6,8-22.

Énekek. Jer kérjük Isten áldott Szentlelkét; Az Úr csodásan működik.

Imádság. Az igehirdetést követő imádság rendjén az alábbi gondolatokra lehet reflektálni: A gyülekezet az imádság rendjén *szembesül* azzal, hogy gyakran elveszíti Isten nagy tervének a gondolatát. Nagyobb és kisebb mértékben egyaránt megtörténhet. Pl. már nem Krisztus világméretű egyházában gondolkodik, hanem országok vagy helyi közösségek határai között képzelel el azt. Adott esetben még ennél is szűkebb keretet szab. Az életünk eseményeit különböző szálak kusza összevisz-szaságának látjuk. Az egzisztenciális kérdéseink akadályoznak abban, hogy észre-vegyük a nagyobb összefüggéseket. A külső tapasztalat is gyakran elbizonytalanít, magunkon is érzékeljük a lelki értelemben vett tudatmódosító szerek hatásait.

A gyülekezet *hálát ad* azért, hogy Isten a lélek ajándékával minden kincsét, titkát feltárta előttünk. Nemcsak a szabadítás tettét végezte el, hanem törődik azzal, hogy ez az esemény, a nagy isteni terv hozzáférhetővé, érthetővé és erőforrássá váljon számunkra. Hitetlenkedésünket és gyermetagságunket elnézve mindent megtesz azért, hogy hitünkben megerősödjünk és meggyőződésünkben növekedjünk.

A gyülekezet *kérje* Istent azért, hogy a lélek ereje jobban birtokba vegye gondolkodásunkat. Óvja meg az egyházat attól, hogy az evangélium üzenetét kompromittálja, vagy hogy arrogánssá tegye azt. Kérje a lélek megvilágosító erejét ott, ahol a bizonyágtétel hangzik, de szívek még zárva vannak, nagyobb közösségeinkben, családjainkban.

6. Felhasznált irodalom

- Carson, Don A. *The Cross and Christian Ministry. An Exposition of Passages from 1 Corinthians*. Grand Rapids, MI: Baker Books 1993.
- Fee, Gordon. *The First Epistle to the Corinthians*. New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids, MI: Eerdmans 1987.
- Garland, David E. *1 Corinthians*. Baker Exegetical Commentary on the New Testament. Grand Rapids, MI: Baker Books 2003.
- Kálvin János. *Institutio. A keresztyén vallás rendszere* (ford. Buzogány Dezső). Református Egyházi Könyvtár, ÚF 7/1. Budapest, Magyar Református Egyház 2014.
- Pop, F. J. *De eerste brief van Paulus aan de Corinthiërs*. Prediking van het Nieuwe Testament, Nijkerk: Callenbach 1986.

